

Milojka
Žižmond Kofol

Justin

(Odlomek iz daljše proze)

Kolodvorska oživlja z ljudmi. Čas gre proti poldnevu. Zdaj zdaj se bova izgubila. Sestanek na Gospodarski zbornici se pomika h kosilu. Hitra malica v menzi? Kosilo v gostilni malo ven iz mesta? Vse stvari, ki jih ni nakupila? Vsi ljudje, ki bi jih moral srečati, če ne bi srečal nje? Bi jo ustavil, če bi vedel, da odpiram veliko vznemirjenje? Kako ga bom ustavil?

– Borba z moškimi je kdaj nosila prekrasno gloriolo. Res. Kot nekoč v prednovoletnem času. V nakupovalnem centru mesta, ki so ga pravkar odprli. Se spomniš? Po svetu sem še nosila par oči, ki so bile videti neskalsjene. Ni bilo nobene močne potrebe po razdajanju skozi besede. So še bili dogodki, ki so požirali. Je bil moški v kožnatem plašču, s kodrasto glavo in prvimi sivimi lasmi. Mala rezervna iluzija, prva takšna. Imela sva sobo v starem ruskem bloku. Sobo za kdaj pa kdaj. Če me dolgo ni bilo, se je pripeljal do mojega doma, v katerem sem že bila prešuštnica, dolgo je sedel v avtu, vedoč, da ga vidim skozi kičasto kuhinjsko zaveso, vsa dejavna v pravlji tistega prvega, že skaljenega zakona. V mislih sem ga odganjala, odpelji se, hudič, poišči si druge miške, saj me ne vračaš v življenje, ko me kradeš navadi in praznemu pripadanju, da bi bil še malo mlad, s takšno pridobitvijo, kot je zdolgočasena gospodinjica za kičasto zavesico, ob ponikljani posodi. Gospodinjica se počasi redi in admira, še malo in imela boš široko rit, je rekel kdaj. Prvi malikovalec vitkosti. Tolsti piščanec se je vrtel na roštilju uvoženega štedilnika, polivala sem ga z vročo mastjo, je bilo pa tudi vse, kar je prinesel dan. Sočno kosilo za sočna telesa, ki so se vrtela na roštilju prehitro odhajajočega časa.

Zato sem kdaj odšla v tisto sobico. Bila je sobica samca, ki mu je bil nekaj dolžan, zato nama je prepuščal svoj svet, ko je on zaukazal, on pa je imel vse zase, še stoli so bili iz njegovega prejšnjega stanovanja, kako bi mu lahko kaj odrekel... Tam sva se valjala na zizanem divanu in ni hotelo postati veselica, zaradi česar se je kodrolasi Amor počutil zmeraj bolj ogroženega, le kaj bi bilo treba storiti s tabo, da bi se majčkeno odprla, te moti fotografija tega tujega ženskega obraza na komodi, ne prenesem ljudi, ki posiljujejo s svojimi slikami, obrnem jo, pa je. In potem je obrnil moje telo, kot mu je bilo po volji, to telo zakrknjeno, vse je boljše od umiranja, a kaj, če je to najhujše umiranje, oživljati nič, bežati, ko se moraš vedno

znova vračati in popljuvani domači moški pravi: »Kje si bila v petek, sanjal sem o nekem tapetniku, tak južnjaški obraz, ki je prišel in te vzel.«

Kodrolasi je takrat v bleščavi novega nakupovalnega centra kupil steklenico, tiščal jo je pod pazduho kožnatega plašča, moraš priti, je rekel, v sobici bova, vino in jaz, ti ne smeš manjkati. Brez tebe ni praznika. Jaz pa hočem praznik v svojem življenju. Stal je pred mano, obračajoč se k znanecem, saj nič nimava s tole krasotico, obadva imava dom, kjer se piške vrtijo na roštilju, nič, nič, ti pa pridi, moraš priti, toda sobica je mrzla in vlažna v tem času, ruski bloki nimajo centralne, jaz pa imam pod kožuhom le tanko svilen obleko, še to mi boš potrgal, da bi lahko verjel v lasten ogenj. A saj bom prišla, vedno pridem k vsemu, kar je zlo in zlo je s tabo dokončno stopilo v to življenje, ki bi se sicer prehitro pomikalo k svojemu koncu, saj bom prišla... Kodrolasi je odšel, pri izhodu še enkrat porotil, veš, kako težko sem dobil tisto sobico, in če te ne bo, potem spet pridem tja, pred tvoj dom in ne bo me mogoče pregnati. Rekel bom hišnemu gospodarju, tudi jaz jo imam, prav tako kot ti, kot jo bodo imeli vsi, ki bodo gospodarji trenutkov, medtem ko si ti gospodar večnosti. In večnost je tako utrudljiva. Ona v večnosti gineva v gospodinjico. Ne vidiš? Pa se mi ni mudilo iz nakupovalnega centra, težkala sem volnena blaga v podrhtevajočih rokah, potem sem stopila skozi nihalna vrata in potem sem te zagledala, zunaj med prvimi snežinkami, zunaj v podhodu, pojdi z mano na otvoritev razstave, si rekel, a najin prijatelj slikar je že umrl, infarkt in dokončna predaja, saj zato, njegove slike pa živijo. Nesmrtnost. Nekdo me čaka. Pusti ga, naj čaka. Prvič sva bila nekje skupaj. Slike so bile porogljive, ti pa neodločen, kdovezakaj si imel blatne čevlje, to me je ves čas motilo, kot bi bil prišel iz gozda, kjer si posiljeval mladoletnice, mene pa gledal kot ikono, ne izrekel besede, jaz tudi ne, kako bi ti mogla povedati, da je življenje postalo igračka, scufana in pokozlana, poteptana, z odprtim drobovjem. Iz katerega zaudarja po umrlih otroških sanjah. Oba sva bila otroka, kodrolasi pa je bil šintar neizsanjanih sanj. Tvojih in mojih.

Vem, zakaj si si želel biti z mano. Vedel si, da te čutim, kot čutim toliko vsega, nisem bila veliko vredna na sejmu življenja, nisem pripadala niti tistim, ki znajo postati moževa senca, v vsem prilagajoča se, jih milostno zakriti, ko je njihova podoba popačena, izpuhteti, ko ne bi želeli imeti nikakršnega odseva. Nisem niti znala obstajati brez njih, si v življenju izbrati lastno veljavo, kot jo ima tista prijateljeva podoba v kotu razstavišča, pod kristalno lučko, ovito v cigareten dim (mar se na takšnih svetih krajih lahko kadi?). Tista podoba ženske, ki dominira nad koščkom neba, lik falusa, ki ga zasaja v lonček s kaktusom, z grebljico v rokah, kako posrečeno, kako dvoumno, na eni strani čisto rustikalno, na drugi izzivalno in na meji bizarnega. Njene oči so potopljene v globlje spoznanje, ženska bog, ženska vsevednica, ženska odrešenica. Težko bi opisala to podobo, kot težko opišem Štefanovo cerkev ali Beethovnov simfonijo. Stala sem tam pred njo, tvoji blatni čevlji ob mojih škornjih, tvoj božajoči glas ob ušesu, ki mi pripoveduje o slikarju in njegovi smrti. Zdaj vidim, kako te je slika začarala – tisti tvoj glas izpod kučme, mi lahko poveš, kaj te je prikovalo na mesto, ah, kot bi ta ženska vedela toliko več od mene, kot bi bila gospodinja, mati, ljubica in umetnica hkrati, a vse to bi rada bila, ne, ne, človek je, kar pač je, zamudila sem priložnost, ko bi za dolgo morala živeti sama v kakšni osamljeni hiši, ne pri svojih starših, tam bi ostala razvajena princeška, drugje bi morala, a vendar v sebi, da se ne bi bala samotnih večerov, že

res, da ljubim knjige in bi mi to pomagalo živeti, študirala bi književnost kot vse sanjačke, moške bi si vzela med prostimi trenutki in ne bi bilo nič velikega, ukrotila bi sanje, kot to moramo vsi storiti, se zapisati preproščini, malo baleta, malo sprehodov, malo klepetov, obleke in kakšno priložnostno delo, prebirati le tisto, kar bi rabilo zbiranju informacij, pasti notranjo energijo na ograjenih pašnikih dovoljenih stanj, ne je izgubljati s povodca, počakati, da pride zrelost, diploma, vmes stewardesa, kakšen pevski zbor, kakšno potovanje na štop, mili dogodki, s katerimi dekleta moje baže tlakujejo predprag življenja, in mogoče bi se počasi rojevale take vsevedne oči, kot tu na sliki, pred katero stojiva, zdaj, ko je tista energija že vsa razpršena v kozmosu, namreč tista, s katero bi zmogla v gredico vsaditi takšen udomačeni falus na okensko polico svojega doma, pa vendar še ohraniti delček neba zase, da bi se nikoli ne sploščila kot komet, kar sem postala, utrinjam se in padam, na nekem drugem planetu neka druga duša ob bakli mojega padca izreka željo, če je tudi tisti planet podoben temu – take misli me obletavajo, so to sploh kake misli?

Pravzaprav sem hotela prežvečiti misel, zakaj si tako rad z mano, ko takole hodiva med ljudmi, ki so zbrani na tej razstavi, kajti ti me vendarle puščaš samo, ko hodiva po mehkih tleh, posvečaš se slikam in na hitro izmenjuješ drobne besede z znanci, ki jih imaš toliko, pri tem me narahlo držiš pod pazduho, kot bi si od zmeraj pripadala, z mano ne govoriš, ker ni kaj reči, ker je veliko valovanja in bližine, jaz se mu prepuščam bolj kot ti, ker mi je dragocenejša, samo jaz namreč vem, da bi se prav zdajle lahko valjala po scufanem divanu in umirala s smehljajem na ustnicah (ker pač zmeraj hočem biti ljubka miška, ki noče pokvariti veselja, kakšnega veselja...), hlinila orgazem, da bi se odkupila za steklenico, v katero so natočili prazničnost, če bi kar odšla, bi verjela, da se odtaka moja ženskost, da je nikjer več ni ostalo za preživetje. Da bom le še matrona. A saj tako in tako ne morem pojasniti in na srečo ne veš nič o tem. (Saj ljudje še ne vedo, ali pač?!) Zavidam ti, ker imaš toliko znancev, jaz pa jih imam tako malo, no, najbrž zato, ker nisem lepo počasi zmagovala na sejmju uspešnosti in prilagodljivosti, na ta način pa dobiš samo enega, če ga sploh dobiš; tistega, ki nič več ne praznuje. Ki več ne kupuje steklenic. Ki te več ne vodi v špalirju ljudi, ki se te ne drži pod roko, kot bi z dotikom izgubil del sebe.

Zakaj toliko praznosti, ko si vendar tako mlada in neizpolnjena! Ko ti vendarle takoj spregovorijo slike in pesmi, zaupljive roke, simfonija snežink?

Koliko več erotike je v tem najinem rahlem spletu roke, kot je kdaj bilo v izposojeni sobi ali v oni drugi, ovešeni s kičastimi zavesami, ki so dom?

Le zakaj je toliko erotike med nama?

– Bi hotela na toplo vino?

– Nekdo čaka name.

– Kdo?

– Nihče, nihče...

Sloniva ob šanku gostilne, kjer sva si komajda izbojevala prostor med glasnimi ljudmi. Mize, polne kvartačev, radijska glasba, naročaš vino, za šankom oštir in oštirka, mož in žena, pred naju položita kozarca, ona me pozdravi, ker je dama in ker sem jaz dama in ker ženske poredko postojijo ob šanku, gledam zakonca, ki sta dobro uigrana, on je šarmanten in ona ima vrtnico za bluzo, skoraj lepa, zamišljam si ju v postelji, zelo skupaj, kot

ju tu združujejo kozarci in poseben filing, s katerim poskušata dobro upravljati, čutim njuno zarotništvo, tako okusno sta uredila prostor med steklenicami in aparatom za kavo, nenadoma začutim ves njun vonj in čar, rožasta blaga na ponikljanih palicah, strop iz lesenih letvic, nizko spušen, blago njenega krila čez mične boke, ročno pleten pulover njenega moža, ki reče za nasmehom: »Zaigral bom na ramoniko.« Tako dolgo nisem slišala tega izraza za harmoniko, poznala pa sem ga, nasmehnila sem se, nasmeh je ostal na ustih, toplo vino je tajalo oči, le kam naj se človek zaleze, če nima takšnega zarotništva, kot je na tej ali oni strani šanka? V najete sobe z onečastjenimi divani?

To je bilo vse, o čemer sem bila sposobna pisati v tem času.

(Kajti pisala sem še zmeraj in ti si nekaj malega vedel o tem.)

Tudi naslov proze je bil tak: Divan. Zelo so jo hvalili. Ne mene, pisala sem pod psevdonimom. Črtica je bila grobo čutna, kot je bila sploh literatura v tistem času. V njej jo je on malo tepel, malo ljubil. Vmes sta poslušala Je t'aime moi non plus. Bilo je dobro, da je bila skrita za psevdonimom. Tista nora ženska. Ki so jo suvali sem in tja. Pa vendar so pisali: Kakšen briljanten izraz tega časa, te pozne seksualne revolucije, ki je takšno razočaranje...

Tako smešna sem bila! Na divanu kurba, ob lepo zapečenih piškah gospodinja, tu dama in eterično bitje brez spola. Ko je spolnost v vsakem dihu, otroško preprostem. Prevelika, da bi kdo od naju zares stegnil roko po njej.

Mozga o tistem, ki naj bi nekje čakal name?

Reče pa nekaj čisto drugega:

– Zakaj ne pišeš več?

– Saj me še študij čaka...

(Ona s psevdonimom pa molči, omamljena od vina.)

– Morda bom ostala gospodinja...

– Piši kot gospodinja...

– Ne bi znala tako izrisati ženske kot na tisti sliki maloprej... Ne kot gospodinja, ne kot profesorica.

– Verjamem, da bi znala izrisati žensko... Verjamem, veš? Začela sem s prvimi črtami, barvami, obrisi. Naredila nakazo. Pri tem, ko venomer srečujem ljudi, kot sta tadva za šankom. Ne prodrem v njihov svet, da bi zvedela, kaj je sreča. Ostajam na tej strani pregrade, z omamo od vina in od bližine, skrita za psevdonimom. Ne uvidiš nemoči? Rada bi bila srečna, kot sta onadva.

Nisem si te upala prositi, ostani z mano, pojdi z mano v najeto sobo, iz katere je kodrolasi verjetno že odšel, pustil steklenico za drugič, izklopil peč. Pojdi z mano, da odpreva vino, zakuriva plamen, najdeva nekaj skupnega, rečeva sreča, vidiš, res sem gospodinja, srečo iščem...

Mudi se ti v atelje. Čutiš, da sem ostala za neizrečenimi besedami, nevoščljiva onima, ki pozdravita s priklonom, zaračunata manj, kot sva popila, ti ne veš za brlog, ti poznaš samo vzgib, zadaj pa je tvoja dobra vzgoja in moja žalost, da sem izgubila tvojo dlan.

Ločili so naju ljudje na ulici, sicer bi ti morda vseeno rekla, zunaj pod snežinkami, ki so sedale na tvojo kučmo, ko si toplo strmel vame, morda bi vseeno rekla:

– Pojdi z mano, reši me...

Rekla pa sem:

– Zares moram na tisti sestanek. Hvala za pijačo in sliko. Srečne praznike.

– Tudi tebi hvala. Tudi tebi srečno.

Izgubljal si se med hišami. Vse hitrejši tvoj korak. Vse več snega. Teža let, ki je legala name. Ko se bo spoznanje odmikalo, kot sem se jaz pravkar odmaknila od njega. Hodila sem za tvojimi stopinjami. V njih so bili blatni sledovi tvojih čevljev. Najinih življenj. Še toliko snega čez naju...

PREDPRAZNIKI.

So se vse najine stvari dogajale ob izteku let?

Tako je videti.

Takrat se ljudje najbolj srečujemo.

Tudi midva.

– Vsega si ne bova mogla izreči. V enem samem dnevu...

– Bova kar obsedela na tej Kolodvorski? Še zmeraj si premražena...

Morda bo sneg. In tvoje oči so utrujene, prijatelj moj. Ne bi smela več govoriti. Kot ne bi bilo mogoče ustaviti toka... Narediti grob rez... Kaj naj rečem za slovo? Tako sem pač živela. Poroka, otrok, smrt otroka in otroškega, konec zakona. Študij, ta zamujena leta. Pisanje, ta večni dvom. Zveza s pesnikom, ki me je povezal z mojo dušo. Odšel dovolj zgodaj, da je duša ostala. Beli papirji so se polnili z brozgo neizpolnjenih sanj. Šušтели so v rokah brezdušnih, a si vendarle izbojevali svoj prostor. Najteže je spoznavati samega sebe. S pisanji je prihajalo. Težko, obotavljajoče se, hudičev posel, ki odvrta razum. Rojevala sem otroke iz besed. Moji edini otroci. Si jih kdaj želiš, otrok?

– Le kaj bi jim lahko dal? Jaz ali svet?

– Nisva prezahtevna? In sebična?

– Kakšen pa je on?

KAKŠEN PA JE ON?

Prišel je s sestanka na Gospodarski zbornici. Obhodil še nekaj uradov, potem ko je ni našel na parkirnem prostoru, niti v kavarnici ob njem. Končno sedel v avto s šoferjem, odprl časopis, z aktovko ob nogah, morda prvič prestrašen. Prvič v nekem sprejemljivem, poštirkanem zakonu, ki je dišal po svobodi, a ostal nesvoboden.

– On je umirjen, je rekla, ko je segla po torbici, nič več ne morem storiti za naju, besede so naju ubile, nasitila sva se besed, nagledal si se mojih begajočih oči, ostala sem ti nepoznana, morda malo bolje začutena, a vse je zamujeno, postaral si se, poredil, lasje so že sivi, oči utrujene, lahko imaš še tako drago srajco, ne more čisto zaobjeti tvojega trebuha, vzhajajočega kot hlebec kruha, ni več mladosti, je sploh kdaj bila, zakaj si se zapisal samoti, zakaj nisi izbljuval slave in drugih pritiklin, zakaj nisi bil pogumnejši, zakaj nisi v drugem svetu poiskal semen, ki si jih nekoč nehote spuščal v mojo s plevelom preraslo gredo, zakaj si pustil, da te zajame samota, ko si bil vendar ustvarjen za bližino – ali jaz ne smem soditi, venomer bližino iščoča, a na koncu vendarle sama? Smem soditi? Gledam te še naprej, pilotska bunda, zlikana hlačnica, hlastne besede, a zdaj že molk, namrščenost, kot bi te prebodla s puščicami, ki niso dosegle prekravljenega tkiva, izruvat jih pa tudi ni mogoče. S statusnimi simboli si se obdal, a vendar nas zmeraj poišče, tisti del iz žalosti in zavrženega časa, če

drugače ne, v sivini jutra, kot danes, ko sem vendarle spregovorila, ko si vendarle moral piti iz počene čaše tega znanstva, nisi se odžejal, le opijanil in ne znaš več nazaj – zato moram jaz. Stopiti iz najinega začaranega kroga.

– On je umirjen. Najboljši prijatelj in zaveznik. Malo sanjača, ki sva ga ujela na povodce, da ne bi toliko trpela, da bi počivala drug ob drugem. On je partner. Partner mojih dni. Dovolj poražen, da ne skuša zmagovati. Zadovoljuje se z bližino. In to je kot balzam. Nobenih velikih pričakovanj. Skrbna zveza. Združeni samoti. Potrebujem samoto in občasno zavetje v vsakdanjem. Ne gorijo več veliki ognji. Zadovoljen je tudi brez njih. Včasih izpraznjen, v tem ukročenem življenju, takrat pride naproti, stegne dlan, se oprime moje, nič preveč ne sprašuje, vprašanja bolijo, zato mnogo potujeva, se ljubiva z bolečino, dvoživki, malo od sveta, mnogo od samote, formo vzdržujeva, pa vendar naklonjenost, bolj prijateljstvo kot ljubezen, ljubezen je bolečina, nočeva več trpeti. Partnerja, skratka. Razumna, prizanesljiva. Na koncu samo to obstane. Vse drugo odnesejo kalne vode.

– In jaz na istem, le da sem partner sam sebi. Poražen brez boja.

– Nikoli te ni zamamilo v boj...

– Ostajal sem na varnem. Strahopeten. Nikoli razdan.

Tudi danes ne. Saj molčiš, ko odhajava. Počasi mimo vlakov, ki vozijo na vse konce sveta. Počasi mimo ljudi brez obrazov. Čudno izpraznjena. Brez odgovora.

– Kje naj te odložim?

– Da me nikoli več ne najdeš...

Izstopim pred parkirnim prostorom. Temna tenja sediš za volanom velike mašine, tapljaš z roko po volanu. Gledaš navzdol, v čevlje. Zamudil si polovico sestankov. Odidi že, kaj čakaš! Nimam besed. Nimam umirjenosti, ki ti je še edina dobra. Obmolčanost imam. Krivdo nepoguma. Odidi, lepša, kot si kdaj bila, toplejša, kot sem mogel prenesti.

Zadrla se je z vrati. Stopila med parkiranimi avtomobili. Črne pete v borbi s poledenelim asfaltom. Črna torbica prek rame. Dvignjen ovratnik krznene bunde. Vanj potopljeni obraz. Črna ženska s svetlimi metulji uga-slega upanja.

In je nenadoma stopil iz avtomobila. Potisnil je vrata, kot jih ne bi hotel nikoli več odpreti. Skoraj padel na poledenelih tleh. Srce je vztrepetalo.

– Zares to hočeš? je vprašalo.

– Zares, je odgovoril.

KJE SI BILA?

Skoraj nikoli ni vprašal.

»Oprosti, srečala sem prijatelja. Pozabila sem na čas.« Pozabila sem nate. A sem še partner v navezi. Naj zdrči v mirni vsakdan! Nekje bom že izsanjala ta dan. Poskrbela, da bo izpuhtel iz mene.

Šofer pelje mimo hiš in semaforjev, mrtvo sediva drug ob drugem, kot po borbi, brez besed. Začutil si mojo vzvalovanost, čakaš, da mine. Vedno vse mine. Ostane lupina mene. Vanjo se skriješ kot v školjko. Si oddahneš. Pustila mi je moj prazni prostor. Lahko se bom zleknil vanj kot v pernico. Si odpočival od sveta. Našel bom njeno dlan. Stisk brez misli. Nje ne bom nikoli našel. A je vendarle tu. Nikoli več ne bo odšla. Utrujena je in brez vere. Jaz sem njena edina vera. Ker se zmeraj prihulim in počakam na trenutek svetlobe.

Saj prihaja, svetloba najinega pristana. Sprosti se na tem sedežu, partner, zvesta duša, utrujen si in lačen, še nekaj uličic in obstaneva v domačnosti prostora, ki ga imava rada v tem mestu.

Kaj bova jedla?

Prvič ga poboža po zatilju.

(Tako premrla sem bila, ko si stopil v moje življenje...)

Takrat pa vidi.

Črn avto vozi za njima.

In se prestraši, kot bi se odprl pekel.

»Zakaj si odskočila?«

»Nič, nič...«

Tudi on se ozre.

Ne oziraj se, nikar se mi ne splaši. Stala bo z nama, ta varljiva varnost za šoferjevim hrbtnom. Ker sem bila tako premrla, nekoč... Karkoli se lahko zgodi, varnost bo ostala z nama.

Kasneje ni več vedela tega.

Črni avto je zapeljal ob njunega, pred gostiščem, kjer navadno obedujeta, ko sta v tem mestu.

Prihajal je kot zli duh.

Njegove oči niso bile več mrtve.

»Lahko odslovita šoferja,« je rekel.

»Predlagam, da se vračamo skupaj.«

Njen moški je obstal. Potegnil je rokavice z rok, kot bi se pripravljala na spopad. Za hip se je prestrašila še bolj. »Naju ne boš seznanila?« je vprašal njen moški, s čudnim bleskom v očeh, vem, vedno si bil dovolj pogumen, zato te še zmeraj cenim in sem še zmeraj ob tvoji strani. Pa si dovolj pogumen za to, kar prihaja? Ni nama bilo prizaneseno. Še v tak raj se prikrade kača. Še tak pristan se nekoč zamaje.

Vedela je, da je izgovarjala imena in je bil v njunih očeh vznemirjen lesket, vedela je, da je bilo nekaj demonskega v tem dnevu, nekaj strupenega v zraku, nekaj neodločljivega v njihovih življenjih, še trenutek in vedela bo vse. In bo vse izgubila.

Zagreb. Noč. Hotel Holiday. Lahko bi bil Holiday inn, če bi imel bazen. Ima pa igralnico, celo za naše državljane. Zato smo prišli. Hazard življenja in spominov. Obadva sta dovolj petična, da sta si zaželela rulete. Norečega večera po norem popoldnevu, ko so praznili steklenice in se je porodil nekakšen smeh, ki je porodil praznik, kot bo praznik rodil njih, vsakega posebej predanega samotnemu hazardu src.

Tako zelo mlada je bila, ko je stopala med njima, okajeno radostna, zločesto ležerna, prihuljeno ovohavajoča, nečesa polna. Sebe izpraznjena.

ŽIVIM ZA POSEBNA STANJA.

Pa vendar ne vem, če bom zmogla opisati to noč, zdaj, ko sem tu na varnem, za razmetano pisalno mizo, prepuščena samoti in pogreti kavi, prevečkrat se mi zgodi, da bežim iz dogodkov, ki se jim nastavim brez štita, a v sebi natanko vem: njihov čar je v zavedanju, da jih bom za to mizo ponovno rodila, prelila v besede, jim dala obliko, jih morda malo prikrojila,

začarala v posebno življenje. Živim, da lahko z doživetim pribežim, v to sobo, k sebi, večni zasledovalec sebe...

Zagreba ne smem potvoriti. Moram ga opisati tako, kot sem ga doživela, to nama dolgujem, vse življenje sva se iskala, da bi nekoč obstala drug pred drugim, laži slečena.

Kakšna je ta moja literatura? Izbruhi vulkančkov, topoglav beg za občutji, dohajanje neulovljivega, kompenzacija, priznanje nezmožnosti, da bi lahko kar živela, pila, sprejemala, skladiščila, razgraditi moram, razstaviti na prafaktorje, doumeti, razsecirati, maličiti, se dokopati do odseva resničnosti, izbrskati usedline iz koticov duše – in ostati na pol poti. Ne potolaži me niti resničnost niti njen odsev. Kaj bi me lahko zares potolažilo? Iztrgati si to srce krvavo, opazovati, kako utripa na papirju, bije zadnji boj v moji secirnici, ki je moja umetniška delavnica?

Tu pred mano raztreseni papirčki. Na enem piše: – Večerja, ravioli v omaki iz rakov, barska pevka, ki se ji med plesom odlomi peta na čevlju. Potem pleše brez nje, drži jo v roki kot zastavo. Poje iz duše, zato strmimo vanjo. Grobo čutna, oba moška vznemirjena – hm. Vtis, skoraj neuporaben. V hotelih so zmeraj večerje in barske pevke. To s peto je mogoče originalno. Bomo videli.

Moja roka v širokem kimonu seže po drugem papirčku, med vsemi, ki so raztreseni okoli pisalnega stroja. Bela roka, drobno zapestje, bakrena zapestnica na njem. Ob nogah mi brli električna pečica, ki se ob pravšnji temperaturi samodejno izklaplja. Soba je centralno ogrevana, a dan je mrzel in moj sedeči položaj sili v premrlost.

Pustimo roko. Kaj piše na drugem listku?

– Ona sedi med obema. Dotika se Justina z nogo pod mizo, kot nekoč v kraški gostilni. Razpoloženi in pijani Boris z očmi slači pevko. Naročil je novo steklenico. Prej se je v pogovoru z Justinom izkazal za pravega poznavalca vin, kar je tudi zmeraj bil. – Z Justinom sva se tako ali tako zmeraj nekaj dotikala. Zvenelo bi pogrošno. Da je bilo veliko steklenic, to pa sem že rekla. Boris slači pevko? Bo še kdo mislil, da je pokvarjenec in babjek. Kar pa sploh ni. Listek je neuporaben. Bela roka ga spet zmečka. Seže po kavni skodelici. Zagreb se izmika. Morda bi morala odnehati. Ni videti, da bi hotelo na papir. Morda bi telefonirala Sanji in odšla k njej na prgišče pogovora? Pustila vse pri miru? Zatipam k telefonu. Ne, ne bom bežala. Poiščem listek z obkroženo trojko: – Igralnica. Z glasbo in korakom v mehki preprogi. S svetlimi avtomati, na katerih so sličice in utripajoče lučke. Malo dlje poker in ruleta. Mladi ljudje v uniformah, z grobo šminko na obrazu, z avtomatičnimi klici v francoskem jeziku, strežejo strojem in ljudem. Nekakšno podzemlje, predprag pekla ali nebes. Mrtvi ljudje kot lutke, posedeni na visoke stole. Nihče ne vidi nikogar. Črno dekoltirano obleko imam, grob obraz, zaradi svetlobe. Potikam se med avtomati, veliko ljudi, onadva že zasidrana za mizo, prevlečeno z zelenim tapisonom, z zarisanimi polji. Justin in Boris. Nepoznana, takole skupaj. Del mašinerije. Pridno praznim kozarce. Tu je tudi bar. Stopim okrog njega, vse se blešči od luči in disko glasbe. Mislim, da sem se izgubila, a že stojim pred njima, ki sta stavila na črne in rdeče žetone. Strmita vanje in me ne vidita. Jaz ju vidim, a ju ne poznam. Še nikoli nista bila skupaj. Spet zakrožim med ljudmi. Sedem na neki stol, neopažena, kot da sem nevidna. Da, odložena sem. Veliko lepih nog. Justin in Boris začarana. Lahko si ju bom ogledovala ure in ure, preučila vse črte njenega obraza. Vsak po svoje je markanten,

obadva pa tako hudičeva. Tako tuja, ko z očmi begata po zeleni ploskvi, pozabila sta name, pozabila sta, da živim. – Tu ni kaj dodati. Ta listek je izpisana zgodba. Več ni mogoče reči o tistem prostoru, kjer se je vse začelo. Prvič sem bila v igralnici. Nikoli nisem stavila na nič. Nič nisem napisala o belolasi starki, ki me je vprašala za ogenj. Od česa si osivela, sem jo hotela vprašati. Pa je bila tujka. V glavnem so bili tujci, ljudje okrog mene. Igralnico bom torej preskočila. Pevkina peta v dvignjeni roki je bila bolj vznemirljiva.

Listek št. 4: – Peklenski trik. –

Strmim vanj. Podržim ga v svetlobi namizne svetilke, pečica ob mojih nogah je obstala, kot da prisluškuje. Nisem se mogla spomniti vzgiba, ki je izpisal ti dve besedi. Ah, seveda! Po prvi rundi je Justin vse izgubil, Boris pa je dobil nekaj malega nazaj. Sedli smo na visoke stolčke kar tam v igralnici, da bi popili nov kozarček. Bila sta vročična. Justin je rekel, da imaš šanso na ruleti samo, če potrojiš. Nisem razumela tega. Razkrivala sem svoje stegno, vroča znotraj in nenadoma sem spoznala, da gre v tej igri za veliko več, kot za preizkušanje sreče. Za izziv usode gre in vedela sem, da je v njenih očeh povezan z mano. Nismo si veliko izrekli, ne o najinem poznanstvu z Justinom, govorili smo nepovezano in kaotično, o vsem mogočem, od vina do glasbe, od avtomobilov do talnega gretja, od potovanj do zmag in porazov na pisti življenja. Postali smo troglava pošast, ki je hotela premagati vsak trenutek in ga obrniti v svojo korist. Pa vendar smo vedeli: Justin me je hotel dobiti, Boris me je hotel obdržati ne glede na ceno, jaz sem hotela najti sebe in svoj vedno podivjani kompas, ki ponori ob čutenju vznemirjenega moškega. Norci, blazneži, pa vendar prevežani v šoli življenja in blefiranja. Demonški trio. Kot bi se do Zagreba držali na verigi, skrivali svoje bistvo, tu pa je nenadoma vse ponorelo, kot ti avtomati, kot ta kaotična glasba, kot Justinovo govorjenje o ženskah, sploh nisem slutila, koliko jih je imel, sploh nisem vedela, kako jih zna razdati, to ni bil Justin s kraškega polja, sicer pa tudi jaz nisem bila več ista, bili smo ljudje, ki smo že davno prodali svoje duše in zdaj polagali na ogled oglodane ostanke sebe, v želji, da bi se drugi glasno zgražal, nas izničil, nam postal brat v neveri. Potrojiti moraš torej, je rekel Boris, a je spraševal nekaj drugega, ko je grebel za Justinovim čelom, si jo imel ali ne, je spraševal, ti, ki sem te poznal le po slavnem imenu, zdaj pa igram s tabo na ruleti, hazardiram s tabo za svojo žensko. Potrojiti, seveda, je rekel Justin in tresel kozarec s kocko ledu, vzdržal je poglede, kaj ti mar, če sem jo imel, na ogled sem ti dal le svojo sliko, kaj je z barvami in patino prekrito, ni tvoj problem. Saj vem, da si le partner, v njenih očeh vidim, ni treba, da pogledam vanje, zakaj toliko pije, kaj misliš, zakaj ne govoriva z njo? Kot bi nama ne bila za mar, kot bi se naju ne tikala, pa vendar nihče izmed nas ne more iz tega hotela, ne da bi se karte razkrile, razpostavile srčno damo tja, kamor spada. Torej bosta šla še enkrat, sem rekla, seveda, še enkrat bova stavila, še enkrat bo kocka zaplesala po vrtljivem kolesu, ti pa čakaj, midva čakava nate, čakava, kaj boš storila, ko stopimo v dvigalo, res misliš, partner, da se bo vrnila, če bo stopila za moja vrata, št. 292? Prevečkrat je že odhajala, misliš, da se je utrudila, poglej jo vendar, brezčasna je, s kurbirskim srcem, zapisana omami, kje bo kocka obstala? Že vsa ta leta se vrti okrog mojega srca, bo res izbrala mirno spanje v številki 293? Si jo dovolj utrudil in utrdil, da bo to storila?

Da, to je bil peklenški trik, ta njun izziv brez besed. Strmela sem v listek. Ko sem beležila, sta zadostovali dve besedi. Roman za njima. Nemočno strmim v listek. Zakaj nisem zbežala? Takrat je bil še čas. Vzela bi ključ iz Borisovega žepa, rekla, da sem utrujena, da me ruleta ne zanima, vrgla bi se na posteljo, v spodnjem perilu, roko čez oči... Zmagovalca sebe – tako pa...

Da, o tem listku je treba pisati.

Ne moreš? Te je strah? Si zgrožena? Nikar. Na visokem stolčku si imela dovolj poguma, da si čakala.

»Zmagovalec gre z njo,« je nenadoma rekel Justin in trdo položil kozarec na pult. Krut pogled v Borisove oči. Tako hladne, a na dnu ranjenost obstreljene živali. To sta se torej šla? Vedel sem, vedel sem. Predolgo živim z njo, da ne bi poznal njenega ognja, da se ne bi že tisočkrat opekeli z njim, podžigam ta ogenj v njej, brez njega je ne bi več bilo, ne zame ne zate... A skozi pekel še nisem šel. Ni mi še zares gorelo okrog srca. Še zmeraj sem obšel ognje. Vedoč, da bo nekje bakla, ki bo obliznila moje upanje, da mi ne bo nikoli odvzeta. Naj kleknem? Naj padem na kolena? Naj jo porotim: Ne, Maja, ne stori tega! S tem jo za zmeraj izgubim. Naj sprejem izziv in upam, da bom ponovno izbran, le pri meni je za silo mirna, le z mano zmore skozi dneve, prekleti Justin, samo opekeli se boš, ne boš je izžgal, prešibka je, gori le eno noč, odpočiva si na pogorišču, tam sem jaz in moje zavezništvo, ga bo izdala? Če kleknem na kolena pred vama, bo vajin ogenj še močnejši, bosta gorela drugje, polna žara, torej moram tvegati, da se izrodita v ogenjček, ki bo ugasnil v svetlobi dneva.

Vse to mu je šlo čez čelo, čez oči in usta, sva prestregla, Justin in jaz, ugovarjaj, sem rotila, saj si ga ne želim, sploh ga ne poznam, v Zagreb se je priklatil nov Justin, nič več mojega nežnega in splasenega, ugovarjaj, partner, jaz ne morem, pijana sem in uročena, sama sem se uročila v tem potepuškem dnevu. Ugovarjaj, ugovarjaj!

Izziv je bil globlji.

Morala sem videti. Raziskati svoje partnerstvo. Se bo boril ali ne? Je res lahko živel le z lupino mene? Ni pogrešal bisera v školjki, ni morda celo verjel, da je tam, lepo spravljen v živem mesu, Maja biser ali Maja lupina – kaj sem bila v njegovih očeh?

Zato sem molčala. Sploh ni bila želja po Justinu. V tistem trenutku sem ga sovražila. Nič mojega ni sedelo na moji desnici, v črni obleki, z urejenimi sivečimi lasmi, z malo nabuhlimi lici.

Obrnila sem se na levo.

Enako črn moški, bolje ohranjen, preizkušan od sveta, zmeraj zmagovalec v zunanjem, spoštovan in zanesljiv, verujoč in nezahteven. Brez preočitnih izkazovanj ljubezni toplo vdan. A neskončno previden. Pomenila sem mu življenje. Mislil je, da je mikroskopsko majhen, ker ni zmoget velikih ognjev. Ni slutil, da so zublji, ki požirajo. Ni me hotel izgubiti. A ni me hotel posedovati. Ni me hotel omejevat. Puščal mi je izbiro, z gazo ponosa prekril krvavečo rano.

»Nekaj je bilo narobe,« pravim, ko odložim listek št. 4.

»V njegovi vdanosti ni bilo prave samozvesti, v najini ljubezni je bilo premalo strasti. Ob njem sem bila varna in stara.« Naslonim čelo na pisalni stroj. Kalorifer se ponovno vklopi. Še vedno sklonjena sežem z roko po telefonu. Spet odložim. Ne smeš bežati.

NISEM BILA ŽIVA PREDVSEM ZARADI JUSTINA?

Ne, ne zaradi Justina, zaradi tistega, kar je poosebljal. Vsa leta najinega poznanstva in bežnih srečanj. Torej sem mu na neki način pripadala. Njegova trdo postavljena zahteva ni bila brez osnove.

»Zakaj mora o tem odločati hazard?« je rekel Boris in si prižgal cigareto. Roka se mu je tresla.

»Ker je zanimivo, a ni? Ni vse hazard?«

Sovražim te, Justin!

»A ne pozabite, dobili jo boste na hazard. Je to za vas dovolj močan vzgib?«

»Se vam res govori v tej noči, Boris? Toliko smo govorili.

Kaj lahko rešijo, besede?«

Nič, ker so že vse pogubile, Justin.

A bile so stare besede.

Novih se bojim.

»Kje boš?« je vprašal Boris. Justin je že odšel v vrvež med mizami. Podržal je mojo dlan. Izdajalec, sem mislila. Rekla pa nisem ničesar. Smiliš se mi, sem mislila. Visiš na meni, sem mislila. Sem tvoja vrv za obešanje, sem mislila. Imel si možnost, sem mislila. Da bi ga na gobec, sem mislila. Zakaj norcem puščaš, da vodijo nitke tvojega življenja? Ne vidiš, da sem nora? Bolj ti pripadam, ko misliš, sem mislila. Zakaj mi puščaš sanje, sem mislila? Ker verjameš, da bi te trezna ženska izpraznila še tistih malo sokov, ki jih premoreš? Ne, trezna ženska te res ne bi osrečila. A nora ženska te bo ugonobila, sem mislila.

»Bom že kje,« sem rekla. »Pojdi.«

Pojdi iz mojega življenja.

In je stopil med mize, Boris, moja varnost.

Moj kompromis z življenjem. Moj poraženi sobojevnik, ki je mislil, da zmaga s svojim pogumom.

Bil je napačen pogum, partner.

Listek št. 5. Na njem piše: – Avla. Svati. –

Sedela sem v hotelski avli. Prazni, polni glasbe. Ne tiste iz podzemlja, kjer se je dogajal peklenski hazard. Glasba je prihajala iz restavracije, v kateri so svatovali in peli. Na vratih listek z imenoma mladoporočencev. Ugledna zagrebška družina, najbrž. Bela nevesta v volanih in sesedenem oplesku. Na smrt pijani ženini v črnini. Tu pa tam kdo od svatov, ki pride v avlo, posedi, zajame zrak, zrahlja želodec. Me ošine s pogledom. Pogledi so taki in drugačni, vsi pa so pijani. Pred razsvetljenim vhodom vidim črn avto z registracijo domačega kraja, ugleden avto. Mrliški voz, v katerem se bomo jutri vračali. Rešeni sanj. Ugledni meščani, za zmeraj združena trojica. V sebi se obešenjaško smejem. To moje življenje-cirkus. Ta moj smeh – na pol jok. Ne morem ubežati sebi. Vse moram spoznati. Tako sem narejena. Zločesta in preizkuševalska. Ogledujem si svate. Za stebrom joka mlada ženska. Kaj so ji storili? Pristopi elegantna gospa in jo tolaži. Svatbe so zmeraj nore.

Se še spomniš, pravim, svoje generalke za drugo svatbo? Generalka je bila neposrečena. Imela si mladega pesnika, ta pa je imel še ne starega očeta. Skupaj ste silvestrovali, predstavil te je družini. Znorela si starega. Ti, zmeda večna! Si hotela ali nisi hotela? Morda si se podzavestno hotela rešiti nesreče s pesnikom, rahlo dušo, ki te je bolj sanjal kot ljubil. Oče pa

je bil iz krvi in mesa. Ob sebi je imel staro bitje, smešno damo, ki bi ti lahko postala tašča. Pila sta bratovščino, oče in ti. In ko te je poljubil, je bil poljub na usta. Dovolj, da se je vžgal, te zgrabil za pas, te zasukal po plesišču, moški in pol, še nikoli nisi tako plesala tanga, čutila si roke in moškost, pa ti je prijalo, kdovezakaj, vzel si je vse plese, ta zreli moški, ki že celo večnost ni držal ženske v rokah, v trenutku je zavrgel svoje življenje, pljunil na svoj zarod, postal zlo, da se te je le dotaknil. Vodil te je med omizji, te kot v šali predstavljal za svojo novo ženo, te stiskal za pas do bolečine, mladi pesnik pa je sedel za mizo in se prepiral z mamo, če bi šli kar domov ali bi vendarle ostali. Saj si že vedela, pesnik je bil sanja, začarani moški je bil resničnost, več ti je povedal, kot leta bivanja v poeziji. Potem si ga vendarle skušala umirjati, čar pa je bil razbit, zbežala sta pred polnočjo, s sinom, ki je bil nenadoma smrkavec, stiskal te je zunaj v snegu in mrazu, kjer sta doživela polnoč, petarde, lajanje daljnih psov, spet je verjel, da te je potegnil iz čarovnije, tiste, ki jo rodi življenje, ne poezija. a te nikoli več ni dobil nazaj. Bilo je vajino zadnje leto. Leto počasne agonije. V eni noči si opravila s poezijo, stopila na stran resničnosti. Čeprav se z očetom nikoli več nista videla. Izogibala sta se drug drugega.

Danes pa v hotelski avli zopet zapuščaš resničnost v imenu poezije. Ali časa? Poezije preteklega, neraziskanega časa? Poezije, v vzgibu že izpete?

Pogledaš proti steni, ki skriva vhod v kazino. Kdo se bo prikazal izza stene?

Pomisliš, da bi zbežala. Sedla v črni avto, ju pustila, naj barantata za pevko, ki tu še zmeraj skaklja brez pete na čevlju?

Veš, da ne moreš zbežati. Kot nikoli nisi mogla. Ob tvojo stran čofne črni ženin, razvnet od plesa. Izbuljene, pijane oči. Da, sva be, svatbe...

Pogleda te, ošine tvoja kolena. Bi že zdaj izdajal? Zakaj smo ženske tako grenke?

Iz restavracije se vali glasba. Ženin si gladi brado. Reče: »Ej, mačkice...« Zaniha z glavo, kot bi sanjal. Mačkica v meni je vse življenje potihem sanjala o Justinu. Tej mačkici bom vrat zavila. Prišežem, zadavila jo bom! »Pridi,« reče črni moški in me prime za roko.

»Pridi, ti moja ženska!«